

BADÍŇSKÝ PRALES

NATURA 2000

NATURA 2000 je názov sústavy chránených území členských krajín Európskej únie. Hlavným cieľom jej vytvorenia je zachovanie európskeho prírodného bohatstva – najzväčnejších a najohrozenejších biotopov¹ a druhov na území štátov EÚ. Sústavu NATURA 2000 tvoria **chránené vtáčie územia** vyhlasované s cieľom ochrany vtáctva a **územia európskeho významu** s cieľom ochrany ostatných vzácných a ohrozených rastlinných a živočíšnych druhov a ich biotopov. O zaradení územia do sústavy NATURA 2000 rozhoduje Európska komisia, ktorá územia vyberá z predložených návrhov jednotlivých členských krajín.

ÚZEMIE EURÓPSKEHO VÝZNAMU BADÍNSKY PRALES

Identifikačný kód: SKUEV0044

Rozloha: 153,46 ha

Nadmorská výška: 620 – 1 025 m n. m.

Kraj: Banskobystrický

Okres: Banská Bystrica

Katastrálne územie: Badín

¹ prírodný životný priestor charakterizovaný určitými vonkajšími podmienkami a súborom v ňom žijúcich organizmov (rastlín a živočíchov)

PRÍRODNÉ POMERY

Územie patriace do celku Kremnických vrchov, vzdialené 5 km severozápadne od obce Badín, zaberá v doline Badínskeho potoka severné až severovýchodné svahy medzi kótami Laurín (1 025 m n. m.) a Skalica (903 m n. m.). Geologické podložie tvoria pyroklastické horniny Kremnických vrchov – tufy, tufity, aglomeráty pyroxénických andezitov a vulkanické brekcie. V ochrannom pásme sa zachovali zvyšky lávového prúdu vo forme vypreparovaných skalných stien, stĺpov a previsov. Na strmších svahoch sú viditeľné početné blokoviská a suťoviská. Z pôd prevažujú kambizeme typické, nasýtené, resp. rankrové.

V Badínskom pralese evidujeme v rámci štyroch biotopov európskeho významu až

16 lesných typov. Vegetačný kryt má charakter pôvodného zmiešaného lesa so zastúpením druhov podhorského až horského stupňa. Spestrením vegetačných typov sú spoločenstvá vlhkých, ako aj suchších údolí, svahových sutín, skalných stien a previsov. Zaujímavý komplex lesných spoločenstiev dopĺňa vo východnej časti pôvodne kosná lúka, ktorá je už v súčasnosti neobhospodarovaná. V lesných biotopoch bolo zaznamenaných viac ako 140 druhov cievnatých rastlín.

Porastotvornými drevinami Badínskeho pralesa sú buk lesný a jedľa biela s prímiesou javora horského, jaseňa štíhleho a bresta horského. Pre jadro územia je charakteristické

Zvyšky lávového prúdu

Striedanie generácií

Striedanie druhov drevín

Medveď hnedý
(*Ursus arctos*)

Slizniak pásavý
(*Limax cinereo-niger*)

Skokan hnedý
(*Rana temporaria*)

zastúpenie všetkých troch základných vývojových štádií karpatských pralesov: štádium optima, rozpadu a dorastania.

Pokojné zázemie tu nachádzajú veľké šelmy – medveď hnedý, rys ostrovid, z menších mačka divá, kuna lesná, pri prechodoch Kremnickými vrchmi sa tu občas objaví aj vlk dravý. Vzhľadom na charakter územia početné zastúpenie avifauny dopĺňajú aj typické druhy prírodného lesa – dutinové hniezdiče – sovy a ďatle.

NEGATÍVNE VPLYVY

Pôvodná, najstaršia a najcennejšia časť územia s pralesovitým charakterom sa vyvíja dlhodobo bez priamych zásahov a vplyvov človeka. Za antropický zásah možno považovať spevnenú údolnú lesnú odvoznú cestu na severovýchodnom okraji územia, ako aj svahovú lesnú približovaciú cestu prechádzajúcu V-Z smerom cez ochranné pásmo Badínskeho pralesa (totožné s navrhovanou zónou B). Vzhľadom na nevyhnutnosť ich využívania pri lesnej prevádzke je nutné ich v súčasnosti rešpektovať. Prevažná časť lesných biocenóz má prirodzené drevinové zloženie bez potreby jeho úpravy a iba časť porastov s vyšším zastúpením nepôvodným druhom, predovšetkým smreka, bude vyžadovať postupnú úpravu zastúpenia týchto drevín. V budúcnosti by mohlo byť negatívom postupné zvyšovanie návštevnosti územia mimo odborných exkurzií so sprievodcom.

Fragment jaseňovo-jelšového podhorského lužného lesa

Epiklastické horniny

Huby na mŕtvom dreve

Kruštík širokolistý
(*Epipactis heleborine*)

Zubovník šupinatý
(*Lathraea squamaria*)

OCHRANA ÚZEMIA

Badínsky prales, nazývaný tiež „Kulisovo“, s výmerou 20,51 ha bol ako zachovalý prírodný les vyhlásený za prísnu rezerváciu už v roku 1913 a patrí medzi najstaršie chránené územia na Slovensku. Hranice boli niekoľkokrát upravované, naposledy v roku 2002, kedy bola spresnená výmera vlastného územia NPR a bolo podstatne rozšírené ochranné pásmo. Navrhované územie európskeho významu Badínsky prales kopíruje tieto hranice. Odlišný manažment vo vzťahu k ochrane druhov a biotopov európskeho významu a zachovaniu, resp. dosiahnutiu ich priaznivého stavu, je potrebné uskutočňovať prostredníctvom programu starostlivosti rešpektujúc navrhnutú zonáciu územia (zóna A, zóna B).

Zóna A

Táto časť je totožná s vlastným územím pralesa a je charakterizovaná spoločenstvami bukového lesného vegetačného stupňa na príslušnom stanovišti, kontinuitne vyvinutými len vplyvom faktorov prírody a to až do štádia klimaxového lesa. Takéto lesy sa vyznačujú vysokým stupňom stability. V tejto časti územia platí najvyšší, piaty stupeň ochrany. Územie predstavuje laboratórium poznávania prírodných zákonitostí bez vplyvu človeka na vývojové a rastové procesy. Aj v budúcnosti budú tieto lesné ekosystémy naďalej ponechané prirodzenému autoregulačnému procesu bez akýchkoľvek úmyselných antropických vplyvov.

Zóna B

Predstavuje súčasné ochranné pásmo NPR Badínsky prales so štvrtým stupňom ochrany. Reprezentujú ho lesné porasty s prevažne prirodzeným drevinovým zložením, v minulosti účelovo obhospodávané. Hodnotu územia potvrdzuje aj výskyt 16 lesných typov. V niektorých častiach je vyššie zastúpenie stanovištne nepôvodného smreka. Súčasťou tejto zóny sú vo východnej časti aj lúčne vlhkomilné spoločenstvá, viac-menej prirodzeného charakteru a spoločenstvá mezofilných lúk v rôznom štádiu sukcesie, väčšinou s náletom nelesnej drevinovej vegetácie. Cieľom starostlivosti o túto časť územia je prostredníctvom pestovných opatrení vytvoriť štruktúru blízku charakteru vlastného územia Badínskeho pralesa (zóna A). Súčasný charakter väčšiny porastov vytvára dobré predpoklady pre uplatnenie diferencovaného obhospodarovania a pre postupný návrat prírodných procesov, typických pre životný cyklus pralesa. Smrek, ako nepôvodná zložka v drevinovej skladbe, bude pestovnými opatreniami postupne redukovaný. Neskôr budú porasty ponechané na prirodzený vývoj a po dosiahnutí pralesovitého charakteru zaradené do zóny A. Lúčne spoločenstvá vo východnej časti územia budú ponechané na sekundárnu sukcesiu drevín.

Horn Prša

LEGENDA:
 SKUEV0044 Badínsky prales

Každé územie európskeho významu sa po schválení Národného zoznamu navrhovaných ÚEV vládou SR (17. 3. 2004) považuje za chránené územie. Je to štádiom tzv. **predbežnej ochrany**, ktorej cieľom je zabezpečiť, aby sa stav európsky významných druhov a biotopov v území nezhoršoval. Toto obdobie môže trvať až 9 rokov, pričom počas prvých 3 rokov je národný zoznam posudzovaný v Európskej komisii a dochádza k definitívnemu výberu územia do sústavy NATURA 2000 a do maximálne ďalších 6 rokov dôjde k vyhláseniu územia. Predbežná ochrana je realizovaná prostredníctvom stupňov ochrany uvedených v národnom zozname. Podrobný zoznam parciel so zaradením k príslušnému stupňu ochrany pre ÚEV Badínsky prales, ako aj všetky ďalšie informácie o sústave NATURA 2000 na Slovensku nájdete na www.sopssr.sk/natura.

Stupne ochrany. Podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny je územná ochrana na Slovensku diferencovaná podľa stupňov ochrany. Najmenšie obmedzenia v prospech ochrany prírody predstavuje 1. stupeň (platí na celom území SR), najprísnejší je 5. stupeň (o. i. zahŕňa zákaz pohybu mimo vyznačených turistických chodníkov, zberu plodov a rušenia pokoja v záujme prítomných živočíchov a samozrejme vylučuje hospodársku činnosť). V prípade zónovania územia, jednotlivým zónam zodpovedajú príslušné stupne ochrany (zóna A = 5. stupeň, zóna B = 4. stupeň, zóna C = 3. stupeň, zóna D = 2. stupeň. 1. stupeň nemá pridelenú zónu).

Oriešok hnedý (Troglodytes troglodytes)

Sova dlhochvostá (Strix uralensis)

STAROSTLIVOSŤ O ÚZEMIE

Lesné porasty

Odporúčané zásady lesného hospodárenia rešpektujú navrhovanú zonáciu územia:

- zóna A – bezzásahový režim, rešpektovanie prírodných zákonitostí, vrátane kalamitných situácií
- zóna B – v mladších porastoch s prirodzeným drevinovým zložením uskutočniť uvoľňovaciu prebierku zabezpečujúcu ich výškovú a hrúbkovú diferenciaciu. V starších porastoch (vo veku 90-100 rokov) bude cieľová štruktúra (blízka štruktúre v zóne A) dosiahnutá cez maloplošný skupinový clonný rub. Pri zabezpečovaní týchto opatrení bude nevyhnutné využívať šetrné spôsoby manipulácie s drevnou hmotou a ponechať jej časť v dotknutých porastoch. Týmto sa zvýši ich ekologická stabilita a vytvorí možnosť postupného návratu fungovania prírodných procesov. Opatrenia budú realizované postupne, v časovom horizonte približne 50 rokov. Sutinové lesy a silikátové skalné steny a svahy nevyžadujú osobitné lesohospodárske opatrenia.

Lúčne spoločenstvá

- nevyžadujú osobitnú starostlivosť ani žiadne preventívne opatrenia, budú ponechané na prirodzený sukcesný vývoj.

ZOZNAM BIOTOPOV EURÓPSKEHO VÝZNAMU V ÚZEMÍ

Typ biotopu	Kód NATURA 2000 (* prioritné biotopy)
Skalné biotopy a jaskyne Silikátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou	8220
Lesné biotopy Bukové a jedľové kvetnaté lesy	9130
Lipovo-javorové sutinové lesy	9180*

Záverečná fáza štádia rozpadu

Lipovo-javorové sutinové lesy

ZOZNAM DRUHOV EURÓPSKEHO VÝZNAMU V ÚZEMÍ

Skupina Slovenský názov	Vedecký názov (* prioritné druhy)
Chrobáky fúzač alpský	<i>Boros schneideri</i> * <i>Rosalia alpina</i>
Obojživelníky kunka žltobruchá mlok karpatský	<i>Bombina variegata</i> <i>Triturus montandoni</i>
Cicavce – netopiere netopier veľkouchý netopier obyčajný	<i>Myotis bechsteini</i> <i>Myotis myotis</i>
Cicavce – šelmy vlk dravý rys ostrovid medveď hnedý	* <i>Canis lupus</i> <i>Lynx lynx</i> * <i>Ursus arctos</i>

Mlok karpatský
(*Triturus montandoni*)

Netopier veľkouchý
(*Myotis bechsteini*)

Vlk dravý (*Canis lupus*)

KONTAKTNÉ ADRESY

ISBN 978-80-89310-11-1

Štátna ochrana prírody SR
Správa CHKO Poľana
J. M. Hurbana 20
960 01 Zvolen
tel: 045/533 48 34
fax: 045/533 36 57
e-mail: chkopo@sospr.sk

www.sopsr.sk/natura

Autori fotografií: © P. Glončák, © J. Ksiažek, © P. Polák, © I. Rybár

Tento informačný materiál vydala ŠOP SR v rámci projektu Optimalizácia komunikácie a informovania o chránených územiach zaradených do sústavy Natura 2000, ktorý je spolufinancovaný Európskou úniou.

Foto na obálke:

predná strana – štádium rozpadu pralesa, rys ostrovid (Lynx lynx), fuzáč alpský (Rosalia alpina)

zadná strana – interiér Badínskeho pralesa

